

Lisansüstü Ö rencilerinin E Seçimini Etkileyen ve Sınırlandıran Görü ve inançları

Gökçe Sancak Aydın¹ Ayhan Demir²

Geli Tarihi: 2017-06-19

Kabul Tarihi: 2017-10-25

Öz

Bu çalı mada lisansüstü ö rencilerinin e seçimini etkileyen ve sınırlandıran görü ve inançlarını ara tırmak amaçlanmı tır. Bu amaca yönelik olarak, ara tırmacılar tarafından geli tirilmi görü me formu kullanılarak e seçiminde etkili olan görü ve inançlar belirlenmi tir. Ayrıca, katılımcılarla yapılan görü melerde Larson tarafından belirtilen e seçiminde 9 sınırlayıcı inancın lisansüstü ö rencilerinde ne ölçüde yaygın oldu u da incelenmi tir. Veriler 24 lisansüstü ö rencisi ile görü ülerek ve görü melerin içerik analizi yapılarak elde edilmi tir. Çalı mada e seçimini etkileyen özellikler ve sınırlandıran olumsuz inançlar ara tırılırken tümevarım, Larson tarafından bildirilen e seçiminde 9 sınırlayıcı inanç ara tırılırken ise tümdengelim yöntemi kullanılmı tır. Sonuçlar e seçiminde özellikler bakımından *ki isel özellikler, de erler, çevrenin etkisi, çiftler arasındaki uyum, fiziksel çekicilik ve maddiyat* gibi özelliklerin ön planda oldu unu göstermi tir. E seçiminde etkili olan katılımcıların olumsuz algıladıkları inançlar bakımından ise *romantik inançların, evlili e dair olumsuz inançların, toplumsal ve kültürel inançların, mükemmeliyetçili in, olumsuz örnekleri genellemenin* etkili oldu unu belirlenmi tir. Sınırlayıcı inançlar olarak ise katılımcıların *birlikte ya amanın evlilikte mutlulu u artıracac ı, e seçiminde ans ve tesadüfün önemli oldu u ve mükemmel e bulana kadar evlenmemeliyim* inançlarına genel olarak katıldıkları görülmü tür.

Anahtar Kelimeler: E seçimini etkileyen özellikler, e seçiminde sınırlayıcı inançlar, lisansüstü ö rencileri

¹ Yrd. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi E itim Fakültesi, E itim Bilimleri Bölümü, gsancak.aydin@bozok.edu.tr

² Prof. Dr., Orta Do u Teknik Üniversitesi, E itim Bilimleri Bölümü, aydemir@metu.edu.tr

Opinions and Beliefs Affecting and Limiting the Mate Selection of Graduate Students

Submitted by 2017-06-19

Accepted by 2017-10-25

Abstract

The aim of this study is to understand the characteristics and constraining beliefs that are effective in choosing the mate of graduate students. In the research, the characteristics and negative beliefs that are effective in the selection of mates and the prevalence of the 9 constraining beliefs specified by Larson were examined in graduate students by using the interview form developed by the researchers. For this purpose, 24 graduate students were interviewed and the interviews were analyzed by content analysis method. In the study, the deductive method was used to investigate the characteristics and negative beliefs affecting mate selection and the inductive method was used to investigate 9 constraining beliefs in mate selection reported by Larson. The results of the research showed that the characteristics of the mates were features such as *personal characteristics, values, environment effect, harmony between couples, physical attractiveness, and materiality*. In terms of the negative beliefs that are effective in the choice of the mate, *romantic beliefs, negative beliefs about marriage, societal and cultural beliefs, perfectionism, generalizing the negative examples* are mentioned as important in mate selection. As constraining beliefs, *cohabitating will enhance happiness in future marriage, chance and coincidence are important in mate selection, and I should not marry until I find the perfect partner* beliefs are generally mentioned by participants.

Keywords: Characteristics affecting mate selection, constraining beliefs in mate selection, graduate students

Giri

E seçimi insanlık tarihi boyunca insano lunu en çok etkileyen seçimlerden biri olmu tur. Hızla de i en ça ımızda e seçiminde bireylerin birbirinden farklı özelliklere önem verdi i ve birtakım olumlu ya da olumsuz dü ünceler ile e seçim sürecine girdi i gözlenmektedir. E seçimini etkileyen özelliklerin neler oldu u çe itli kuramlarca ele alınmı tır. E seçiminin biyolojik yanına vurgu yapan evrim kuramı, e seçiminin sosyal yanını vurgulayan sosyal de i toku kuramı, e seçiminde kültürel rollerin önemini vurgulayan sosyal rol kuramı, benzerli in önemini vurgulayan benzerlik ve e seçiminde farklılı ın rolünü vurgulayan farklılık kuramları bunlardan bazılarıdır.

Evrim kuramı Darwin' in (2008) türlerin evrimi kuramını temel almaktadır. Bu kurama göre çevredeki de i imlere uyum sa lama konusunda ba arılı olan türler do al olarak seçilmekte ve ayakta kalmaktadır. Darwin, e eysel seçim (sexual selection) kavramından söz ederek organizmaya üreme, hayatta kalma avantajı sa layan özelliklere dikkat çekmektedir. Evrim kuramı e seçiminde bir cinsiyet ayırımından bahsetmekte ve türün devamı için erkeklerin daha çok do urganlı ın ipuçlarını ta ıyan (gö üs kalça oranı, sa lıklı cilt vb.) fiziksel çekicili e önem verdi ini (Buss, 1994), kadınların ise daha çok iyi kaynaklara ve maddi refaha önem verdi ini bildirmektedir (Buss, 1989, 1994). Bu özelliklerin yanı sıra evrim kuramına göre yaratıcılık, müzik, dil, sanat, mizah ve di er insanlara yarar sa lamaya çalı mak iyi genlere sahip olmanın i aretleridir. Bireyler e seçimlerinde bu i aretleri dikkate almaktadırlar (Miller, 2000). Buss ve di erleri (1990), e seçiminde etkili olan belirgin özellikleri incelemi ler ve zeka, iyilik, anlayı lı olma, sa lık, benzer dini inançlar, benzer politik görü ve a kın evrensel olarak bir çok kültürde aranan özellikler oldu una dikkat çekmi lerdir.

Sosyal de i toku kuramına göre ise e seçim sürecinin ardında bireyler arasındaki kaynakların de i toku edilmesi yatmaktadır (Sprecher, 1998). Bir ili kide e i çekici kılan yanlar (örne in, cinsellik, sosyal statü, duygusal güvenlik) ki i tarafında ödül olarak algılanan özelliklerdir (Levinger, 1976). Buna kar ılık ili kide ho a gitmeyen yanlar (aday e in madde kullanması, i i olmaması gibi) ise bedel olarak tanımlanır (Kalkan, 2012). Bunların yanında tercih edilebilecek seçeneklerin varlı ıda ili kiyi etkilemektedir. Sosyal de i toku kuramına göre e seçiminde etkili olan ilke en yüksek ödül ve en dü ük bedeli sa layarak kazançlı olan ili kiyi sürdürmektir (Knox ve Schacht, 2008; Sprecher, 1998).

Sosyal rol kuramı e seçiminde cinsiyetler arasındaki farklılıkları vurgulamaktadır (Eagly ve Wood, 1999). Bu kuram, kadın ve erkeklerin e seçimlerindeki farklılıklarını toplumun kadın ve erke e biçti i roller ile açıklamaktadır. Sosyal rol kuramına göre, her iki cinsiyette birbirinden farklı sorumluluklar içeren i , aile ve evlilik rollerine göre e tercihlerini gerçekle tirmektedir (Kalkan, 2012). Örne in, toplumsal olarak kadından yakın, bakım sa layan ve ilgili olması beklenirken ve bu özellikler bir kadını e aday olarak çekici kılarken, erkek için iyi kazanç sahibi olmak, güç sahibi olmak, giri ken olmak gibi özellikler beklenmektedir.

Benzerlik kuramı (homogamy theory), sosyal sınıf, ırk, cinsiyet, din ve statü gibi özellikler açısından ki ilerinin kendisine benzer ki ilerden etkilendi ini iddia etmektedir (Knox ve Schacht, 2008). E seçiminde benzerlik aranan en önemli de i kenler ise fiziksel görünüm, ya , ırk, din, sosyal sınıf, ki ilik ve de erler olarak sıralanmaktadır (Benokraitis, 2014). Benzerlik kuramının aksine, farklılık kuramlarından tamamlayıcı ihtiyaçlar kuramı (complementary needs teory), bireylerin kendi ihtiyaçlarını tamamlayıcı olan yani ki inin kendinden farklı özellikler gösteren ki ileri seçme e iliminde oldu unu savunmaktadır (Knox ve Schacht, 2008; Schellenberg ve Bee, 1960).

Belirtildi i gibi pek çok kuram ki inin e seçiminde etkili olan özellikleri incelemi ve e seçimi davranı nda etkili olan özellikleri anlamaya çalı mı tır. E seçiminde ki inin olası e te aradı ı özelliklerin yanı sıra ki inin sahip oldu u dü üncelerin de etkili oldu u bilinmektedir. li ki kurarken bireyler, ili kilerin nasıl olması, ili kilerin ne gibi kurallar ile yönlendirilmesi gerekti i gibi birtakım önceden sahip oldukları dü üncelerle ili kiye ba lamaktadır (Sprecher ve Metts, 1999). Pek çok ara tırma e seçiminde sadece e adayının özelliklerinin de il, bununla birlikte bireyin evlili e dair inançlarının da e seçiminde etkili oldu unu belirtmektedir (Baucom ve Epstein, 1990; Larson, 1992; Sharp ve Ganong, 2000). Evlili e do ru ilerlerken ki iler, evlilik ile ilgili gerçekdı ı inançlara sahip olmaya e ilimli olabilmektedir (Wright, 1992). Evlilikte ise gerçekçi olmayan bu olumsuz inançların evlilik niteli i ile olumsuz biçimde ili kili oldu u bildirilmektedir (Larson ve Holman, 1994). E seçiminde bu gerçekçi olmayan dü ünceleri Larson (1992) u ekilde sıralamı tır; “*tek ve yalnızca bir do ru ki i vardır inancı*” dünyada evlenilebilecek sadece bir do ru ki i oldu undan bahsetmektedir. “*Mükemmel e inancı*” mükemmel bir e bulmadan evlenmenin mümkün olmayaca ına i aret etmektedir. “*Mükemmel olmam gerekli (mükemmel ben) inancı*” ki inin evlenmek için önce kendisinin mükemmel ve eksiksiz bir hale gelmesi dü üncesini içermektedir. “*Mükemmel ili ki inancı*” evlenmeden bir ili kinin tam ve eksiksiz

oldu unun ispat edilmesi gerekti ine dair inançtır. “Çaba sarf etmeliyim inancı” ki inin çaba sarf etti inde evlenmek üzere seçti i ki iyle mutlu olabilece ine dair inançtır. “A k yeterlidir inancı” evlenmek için a ık olmanın yeterli bir neden oldu una dikkat çekmektedir. “Birlikte ya amak gerekli inancı” evlenmeden önce birlikte ya amanın mutlu bir evlilik sahibi olmayı garanti edece ine dair inançtır. “Zıt kutuplar bir birini çeker inancı” evlilikte bir birinden tamamen farklı özelliklere sahip olmanın e seçiminde gerekli oldu una dair inançtır. Son olarak “Seçim yapmak kolaydır inancı” ise e seçiminde ans ve tesadüf faktörlerinin etkili oldu u dü ünmesini içermektedir.

Bu çalı manın amacı lisansüstü ö rencilerinin e seçimlerini etkileyen ve sınırlandıran görü ve inançlarını anlamaktır. E seçiminde etkili olan sınırlayıcı inançların e seçimi sürecine olumsuz etkisi göz önünde bulunduruldu unda (Cobb, Larson ve Watson, 2003; Larson, 1992), bu süreçte etkin olan görü ve sınırlayıcı inançların ara tırılması büyük önem ta ımaktadır. Ülkemizde e seçimini etkileyen özelliklere yönelik bazı çalı malara yapılmı olsa da (örn. Bacanlı, 2001; Yıldırım, 2007) sınırlı sayıda çalı ma tarafından e seçiminde etkili olan inançlar ara tırılmı tır. Uluslararası alanyazında ise birçok çalı manın e seçimine ve evlili e dair gerçekçi olmayan inanç ve beklentilere odaklandı ı görülmektedir (Johnson, 2009; Sharp ve Ganong, 2000). Ülkemizde ise nitel ara tırma yöntemi kullanılarak e seçiminde etkili olan özellikleri ve sınırlayıcı inançları bir arada inceleyen bir çalı maya henüz rastlanmamı tır. Tüm bunlar göz önünde bulunduruldu unda bu çalı madan elde edilecek bilgilerin lisansüstü ö rencilerinin e seçimi üzerine sa lıklı de erlendirmeler yapmalarına yardımcı olmak için bireylere ve onlara destek sunan üniversite danı ma merkezleri ve aile danı ma merkezlerine katkı sunaca ı dü ünülmektedir.

Yöntem

Çalı mada lisansüstü ö rencilerinin e seçimlerini etkileyen ve sınırlandıran görü ve inançları anlamak amacıyla bir nitel ara tırma deseni olan olgubilim deseni kullanılmı ve bu amaçla, katılımcılarla derinlemesine görü meler yapılmı tır.

Çalı ma Grubu

Bu çalı manın örneklemini bir devlet üniversitesinde ö renim görmekte olan ni anlı ya da evli olmayan heteroseksüel 24 lisansüstü ö rencisi olu turmaktadır. Türkiye statistik Kurumuna göre (2016) Türkiye’de evlenme ya ı kadınlar için 23.9 erkekler için 27’dir. Bu ya lar lisansüstü dönemine denk geldi i için ve bu örneklem ara tırmacılar tarafından ula ılabilir oldu u için çalı manın örneklemini bu gruptan seçilmi tir. Ö rencilerin 14’ü kadın

(% 58.3), 10'u erkek (% 41.7) ö rencilerden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan lisansüstü ö rencilerinin 8'i E itim Fakültesi (% 33.3), 8'i Fen Edebiyat Fakültesi (% 33.3), 4'ü Mühendislik Fakültesi (% 16.7), 4'ü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (% 16.7) ö rencisidir. Katılımcıların 15'i yüksek lisans, 9'u doktora ö rencisidir. Çalışmanın katılımcılarının yaşları 23 ile 32 arasında değişmektedir ve katılımcıların yaş ortalaması 26.58'dir ($S_s = 2.98$).

Veri Toplama Süreci

Olgubilim çalışmalarında ayrıntılı ve derin görüşmeler yapılması sağlıklı veri toplama için önerilmektedir (Creswell, 2007). Bu nedenle bu çalışmanın verileri örnekleme katılımcılarla yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Görüşmelerde kullanılan görüşme formunun geliştirilmesi için ilk olarak konuyla ilgili alanyazın taraması yapılarak seçimiyle ilgili olan maddeler belirlenmiş ve bu maddeleri içeren taslak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Taslak form soruların içeriği ve ifadelerin anlaşılır olmasıyla ilgili geribildirim almak amacıyla psikolojik danışman ve rehberlik alanında görev yapan üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. Gelen geribildirimler dikkate alınarak taslak form tekrar düzenlenmiştir. Bu formla üç lisansüstü örencisinin katıldığı bir pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamadan sonra geribildirimler doğrultusunda tekrar düzenlemeler yapılarak görüşme formuna son ekli verilmiştir. Görüşme formu kişisel bilgiler (yaş, bölüm, ilgisiz durumu vb.) ile ilgili sorular ve seçimini etkileyen özellik ve inançlara odaklanan on bir açık uçlu soruyu içermektedir.

Veri Toplama Yolu

Lisansüstü örencilerinin seçimini etkileyen görüş ve inançlarını belirlemek amacıyla hazırlanan görüşme formu ve uygulamada dikkat edilecek konuları içeren ara tırma önerisiyle ilgili üniversitenin etik kuruluna başvurulmuş ve gerekli uygulama izni alınmıştır. Zemin sonrasında çeşitli fakültelerden lisansüstü örencilerine tek tek ulaşılmış gönüllü olarak ara tırmaya katılmayı kabul edenlerle görüşme zamanları belirlenerek görüşme planı çıkarılmıştır. Katılımcıların ses kaydı için verdikleri izin sonrasında görüşmeler kaydedilerek gerçekleştirilmiştir. Bu kayıtlar deşifre edilerek yazılı bir metne dönüştürülmüştür.

Verilerin Analizi

Çalışmadan elde edilen verileri analiz etmek amacıyla, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen yazılı metinler, çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla iki farklı kodlayıcı tarafından kodlanmıştır. Kodlama işlemi gerçekleştirildikten sonra, ara tırmacılar tarafından kodlar bir araya getirilmiş ve kodlar arasındaki ortak yanlar bulunarak tematik kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir, böylece elde edilen veriler kodlar yardımı

ile kategorize edilmiştir. Tematik kodlama ilk a amada yapılan kodlamaların düzenlenmesini ve aralarında anlamlı ilişkiler kurulmasını mümkün kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada e seçiminde etkili olan özelliklere ve olumsuz inançlara dair katılımcıların görüşleri ele alınırken tümevarım yöntemi, e seçiminde sınırlayıcı inançlara dair görüşler alınırken, Larson (1992) tarafından sınırlayıcı olarak tanımlanan 9 tip inanç temel alınarak tümdengelim yöntemi kullanılmıştır.

Maxwell (2009) nitel araştırmalarda geçerliliği artırmak için yonun uzun süreli görüşmeler yapılmasını, zengin veri sağlanmasını, genel ifadeler yerine gerçek sayılara yer verilmesini önermektedir. Bu çalışmanın geçerliliğini artırmak amacıyla Maxwell (2009) tarafından önerilen bu kriterler dikkate alınmış, zengin veri sağlamak için ayrıntılı ve derin görüşmeler yapılmıştır. Bunun yanında veriler sunulurken bazı, nadiren gibi ifadeler yerine katılımcıların görüşlerinin frekansları verilmiştir. Nitel araştırmalarda iç güvenirliği artırmak amacıyla veriler yorum katılmadan doğrudan alıntılar ile sunulabilmektedir (LeCompte ve Goetz, 1982). Yıldırım ve Şimşek (2011) doğrudan alıntılardan yararlanmanın geçerlik için önemli olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada da iç güvenirliği ve geçerliliği artırmak için alıntılardan yararlanılmış, elde edilen bulgular sunulurken katılımcılar için “K” ifadesi ve numaralar kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmada e seçimini etkileyen ve sınırlandıran görüş ve inançları keşfetmek amacıyla katılımcılara görüşme soruları sorulmuş ve elde edilen bilgiler ışığında bulgular, e seçiminde etkili olduğu düşünülen özelliklere dair görüşler, e seçiminde etkili olduğu düşünülen olumsuz inançlara dair görüşler ve e seçiminde etkili olan dokuz tip sınırlayıcı inanca dair görüşler biçiminde başlıklararak sunulmuştur. Her bir başlığın altında kümelenen benzer kodlar bir temayı oluşturmuş ve ilgili başlıkta önce ortaya çıkan temalar, daha sonra ilgili temalarda yer alan kodlar ve son olarak da en çok tekrarlanan kodlar sunulmuştur.

E Seçiminde Etkili Olduğu Düşünülen Özelliklere Dair Görüşler

Çalışmada e seçimini etkileyen özelliklere bakıldığında *ki isel özellikler, değerler, çevrenin etkisi, çiftler arasındaki uyum, fiziksel çekicilik ve maddiyat* temalarının ortaya çıktığı görülmüştür. *Ki isel özellikler* teması e seçiminde kişinin e adayında aradığı kişiyeye özgü özellikler olarak ifade edilmiştir. Çalışmada bu tema altında tekrarlanan kodların eitim, iletişim, ilişki, öğrenmeye-gelişime açıklık, güvenirlik, saygı, yardımseverlik, empatik

anlayı a sahip olma, mantıklı olma, mizah sahibi olma, iyi bir zekaya sahip olma, güçlü olma, temiz olma, ne eli olma, sosyallik, sa lık ve takdir etme gibi özellikler oldu u görülmü tür.

De erler teması ise katılımcıların e seçiminde etkili olan ideoloji, din gibi de erlerini ifade etmektedir. Bu temanın altında ortaya çıkan kodların ise politik görü , dini görü , e itlik gibi özellikler oldu u görülmü tür. *Çevrenin etkisi* temasında katılımcıların ailenin onayı, aile uyumu, arkada ların onayı gibi bireyin yakın çevresinde yer alan ki ilerın görü lerinin e seçiminde etkisini ifade etmektedir. Bu tema altında katılımcılar aile kodu olarak geçen ailenin onayı, aday e in kendi aileleri ile uyumu ve e aday ile kendi aileleri arasındaki uyumu ve benzer biçimde arkada kodu olarak geçen arkada ları tarafından e adayının sevilmesi ve onaylanmasının, yine arkada larıyla aday e in uyumlu olmasının önemine dikkat çekmi lerdir.

Çiftler arasındaki uyum teması ise çift olarak bireylerin ili kilerindeki uyum olarak ifade edilmektedir. Bu temanın altında katılımcılar aday e ile uyumlu olma, benzer özelliklere sahip olma (bo zaman etkinlikleri, hobiler, kültür, hayat görü leri gibi) ve ili ki içerisinde yapıcı olmanın e seçiminde dikkat edecekleri unsurlar oldu unu belirtmi lerdir. *Fiziksel çekicilik* teması ki ilerın e seçiminde fiziksel çekicili e verdi i önemi ifade ederken, *maddiyat* teması e seçiminde ki ilerın maddi kaynak sa layıcı unsurları dikkate almaları olarak ifade edilmi tir. Bu temalarda ise fiziksel çekicili in e seçimlerinde etkili oldu unu ço unluk erkek katılımcılar ifade ederken, statü, meslek ve kazancın yüksek ya da kendisine denk olmasını ifade eden maddiyat temasının e seçiminde etkili bir özellik oldu unu genel olarak kadın katılımcılar ifade etmi tir. Katılımcıların e seçiminde etkili olan özelliklere dair sık tekrarlanan görü leri Tablo 1’ de sunulmu tur.

Tablo 1. Katılımcıların E Seçiminde Etkili Olan Özelliklere Dair Sık Tekrarlanan Görü leri

Etkili Özellikler	Kadın	Erkek	Toplam
	f	f	f
Uyum	10	8	18
E itim	10	6	16
Benzer özellikler	9	6	15
leti im	9	5	14
Politik görü	7	7	14
Fiziksel çekicilik	4	10	14
Ki ilik	8	5	13
Aile	8	3	11
Ö renmeye-geli ime açıklık	7	4	11
Yapıcı olma	7	4	11
Güvenilirlik	5	6	11
Dini görü	7	4	11
Saygı	7	4	11

Tablo 1 incelendi inde, katılımcıların e seçiminde önem verdikleri özellikler bakımından hem kadın hem erkekler için aday e ile uyum ($f_{\text{Toplam}} = 18; f_{\text{Kadın}} = 10; f_{\text{Erkek}} = 8$), e itim ($f_{\text{Toplam}} = 16; f_{\text{Kadın}} = 10; f_{\text{Erkek}} = 6$), benzer özellikler ($f_{\text{Toplam}} = 15; f_{\text{Kadın}} = 9; f_{\text{Erkek}} = 6$), ileti im ($f_{\text{Toplam}} = 14; f_{\text{Kadın}} = 9; f_{\text{Erkek}} = 5$), politik görü ($f_{\text{Toplam}} = 14; f_{\text{Kadın}} = 7; f_{\text{Erkek}} = 7$), ki ilik ($f_{\text{Toplam}} = 13; f_{\text{Kadın}} = 8; f_{\text{Erkek}} = 5$), aile ($f_{\text{Toplam}} = 11; f_{\text{Kadın}} = 8; f_{\text{Erkek}} = 3$), ö renmeye ve geli ime açıklık ($f_{\text{Toplam}} = 11; f_{\text{Kadın}} = 7; f_{\text{Erkek}} = 4$), yapıcı olma ($f_{\text{Toplam}} = 11; f_{\text{Kadın}} = 7; f_{\text{Erkek}} = 4$), güvenilirlik ($f_{\text{Toplam}} = 11; f_{\text{Kadın}} = 5; f_{\text{Erkek}} = 6$), dini görü ($f_{\text{Toplam}} = 11; f_{\text{Kadın}} = 7; f_{\text{Erkek}} = 4$) ve saygı ($f_{\text{Toplam}} = 11; f_{\text{Kadın}} = 7; f_{\text{Erkek}} = 4$) gibi özelliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu sık tekrarlanan görü lerin yanında, e seçiminde katılımcıların di er önem verdikleri özellikler yardımseverlik ($f_{\text{Toplam}} = 6; f_{\text{Kadın}} = 2; f_{\text{Erkek}} = 4$), e itlik ($f_{\text{Toplam}} = 4; f_{\text{Kadın}} = 3; f_{\text{Erkek}} = 1$), arkada lar ($f_{\text{Toplam}} = 3; f_{\text{Kadın}} = 1; f_{\text{Erkek}} = 2$), temiz olma ($f_{\text{Toplam}} = 3; f_{\text{Kadın}} = 2; f_{\text{Erkek}} = 1$), ne eli olma ($f_{\text{Toplam}} = 3; f_{\text{Kadın}} = 2; f_{\text{Erkek}} = 1$), sa lık ($f_{\text{Toplam}} = 3; f_{\text{Kadın}} = 1; f_{\text{Erkek}} = 2$), takdir etme ($f_{\text{Toplam}} = 1; f_{\text{Kadın}} = 1; f_{\text{Erkek}} = 0$) biçiminde sıralanmıştır. Bu özelliklere ek olarak, kadın katılımcılar erkeklere oranla daha sık olarak e seçiminde statü ($f_{\text{Toplam}} = 6; f_{\text{Kadın}} = 6; f_{\text{Erkek}} = 0$), meslek ($f_{\text{Toplam}} = 6; f_{\text{Kadın}} = 5; f_{\text{Erkek}} = 1$), empatik anlayışa sahip olma ($f_{\text{Toplam}} = 5; f_{\text{Kadın}} = 5; f_{\text{Erkek}} = 0$), mantıklı olma ($f_{\text{Toplam}} = 4; f_{\text{Kadın}} = 4; f_{\text{Erkek}} = 0$), mizah sahibi olma ($f_{\text{Toplam}} = 4; f_{\text{Kadın}} = 4; f_{\text{Erkek}} = 0$), güçlü olma ($f_{\text{Toplam}} = 3; f_{\text{Kadın}} = 3; f_{\text{Erkek}} = 0$), zeka ($f_{\text{Toplam}} = 4; f_{\text{Kadın}} = 4; f_{\text{Erkek}} = 0$), maddiyat ($f_{\text{Toplam}} = 3; f_{\text{Kadın}} = 3; f_{\text{Erkek}} = 0$), sosyallik ($f_{\text{Toplam}} = 3; f_{\text{Kadın}} = 3; f_{\text{Erkek}} = 0$) gibi özelliklerin önemine dikkat çekerken, erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla fiziksel çekicili i ($f_{\text{Toplam}} = 14; f_{\text{Kadın}} = 4; f_{\text{Erkek}} = 10$) daha fazla önemsedikleri belirlenmiştir.

A a ıda bazı katılımcıların e seçiminde etkili oldu unu dü ündükleri özelliklere dair alıntılar sunulmu tur. Görü melerde ailenin e seçiminde etkin olabilece i ifade edilmiştir. Katılımcıların e seçiminde ailenin önemli bir role sahip oldu unu vurgulayan görü lerine ili kin birkaç örnek a a ıda sunulmu tur:

“Her ne kadar ki i özgür dü ündü ünü savunsa da ailesi tarafından belirlenen kriterlerden etkileniyor.” K1 (Kadın)

“Benim ailemin görü ü çok etkilidir. Hatta teyzelerimin bile etkilidir. Yani geni ailem de etkili bu süreçte. Aslında kendi kafalarında bir damat çizimleri benim yerime.” K14 (Kadın).

Katılımcıların e seçiminde önemli oldu unu belirtti i bir di er unsur ise benzerliktir. Benzerli in aileler, kültürler, e itim, hayat görü ü ve inanç gibi alanlarda önemli oldu una

dikkat çekilmi tir. Aday e ile benzer özelliklere sahip olmanın önemini bazı katılımcılar a a ıdaki biçimlerde ifade etmi lerdir.

“Evlilik için iki ailenin benzer kültürden geliyor olması gerekir.” K12 (Kadın).

“Evlenebilmek için hayat görü lerimiz, aile kavramımız, dini inançlarımızın benzer olması gerekti ini dü ünüyorum.” K3 (Erkek).

Çalı mada bazı kadın katılımcıların e seçiminde statü ve meslek gibi özelliklere önem verdikleri görülmü tür. Di er bir deyi le aday e in statü ve mesle inin ki inin seçiminde belirleyici olabilece i belirtilmi tir. Bir kadın katılımcı verdi i bu önemi a a ıdaki ifade ile dile getirmi tir.

“E imin i durumunun ya bana denk olması gerekiyor ya da benden daha üst düzey olması gerekiyor.” K7 (Kadın).

Katılımcıların bir kısmı de erlerin e seçiminde etkin rolüne dikkat çekmi lerdir. Örne in dini görü ve politik görü gibi de erlerin e seçimlerinde önemli bir unsur oldu unu ifade etmi lerdir. Katılımcılar tarafından oruç tutmak gibi ibadet konusunda benzer ya antılara sahip olmanın ya da dini görü ün biçimi vurgulamaksızın inanç sahibi olmanın e seçiminde önemi a a ıdaki biçimlerde dile getirilmi tir.

“Benim için bayramlar önemlidir, Ramazan çok önemlidir. Kar ımdakinin de oruç tutmasını ve aynı sofrada iftar olmasını isterim.” K10 (Kadın).

“Evlenece im ki inin inançsız bir insan olmasını kesinlikle istemem.” K4 (Kadın).

Çalı mada e seçiminde politik görü ün önemine de dikkat çekilmi tir. Bazı katılımcılar benzer politik görü e sahip olmanın aradıkları bir özellik oldu unu bildirmi lerdir. Bir katılımcı bu konuya verdi i önemi u sözlerle dile getirmi tir;

“Benim hayattaki duru um ve bakı açım göz önünde bulunduruldu unda, evlenece im ki inin benden çok farklı bir siyasi görü ü olmaması gerekir.”

K21 (Erkek).

E Seçiminde Etkili Oldu u Dü ünülen Olumsuz inançlara Dair Görü ler

Katılımcılara e seçiminde etkili oldu unu dü ündükleri olumsuz inançlar soruldu unda *romantik inançlar*, *evlili e dair olumsuz inançlar*, *toplumsal ve kültürel inançlar*, *mükemmeliyetçilik*, *olumsuz örnekleri genelleme* (önceki deneyimler ve çevrede gözlemlenenler) temalarının ortaya çıkt ı görülmü tür.

Romantik inançlar teması bireyin e seçimine ve evlili e dair e seçimlerini olumsuz etkiledi ini dü ündükleri romantik dü ünceleri olarak ifade edilmi tir. Katılımcılar *romantik inançlar* temasında a ık olmalıyım, ilk görü te etkilenmeliyim gibi inançların ili kileri ba latma ve sürdürmelerini etkileyebildi ini belirterek e seçimlerinde olumsuz biçimde etkili oldu unu dile getirmi lerdir. *Evlili e dair olumsuz inançlar* teması ki inin evlili in içerdi ini dü ündükleri zorluklara dair ki inin evlilik ve e seçimine bakı ını olumsuz etkileyen dü ünceler olarak ifade edilmi tir. *Evlili e dair olumsuz inançlar* temasında katılımcılar evlilik kurumuna dair “evlilik zordur”, “evlilik kar ılayamayaca ım kadar fazla sorumluluk içerebilir” gibi dü üncelerin evlilikten uzakla maları ya da evlilikle ilgili kendilerini yetersiz hissetmelerine neden oldu unu ifade etmi lerdir. *Toplumsal ve kültürel inançlar* teması katılımcıların e seçimleri üzerinde olumsuz etkiye sahip oldu unu dü ündükleri toplumsal ve kültürel beklentiler olarak belirtilmi tir. Bu temada çocuk sahibi olmalıyım, toplumun evlili e ve e seçimine dair beklentilerini kar ılamalıyım, ekonomik olarak güçlenmeliyim gibi toplumsal ve kültürel olarak katılımcıları olumsuz etkileyen inançlara de inilmi tir. Ortaya çıkan bir di er tema olan *mükemmeliyetçilik* teması, katılımcıların kendisine, aday e lerine ve ili kiye dair yüksek beklentileri olarak ifade edilmi tir. Bu temada, katılımcıların e olarak kendilerine, aday e lerine ve ili kiye dair yüksek beklentileri ve kriterlerime uygun olmalı (idealle tirme) gibi dü ünceleri ortaya konulmu tur. *Olumsuz örnekleri genelleme* teması ise ki inin olumsuz deneyim ya da gözlemlerini genellemesi olarak ifade edilmi tir. Bu temada katılımcıların geçmi ya antısında ya adı ı ya da çevresinde gözlemledi i olumsuzlukları genelleyerek ili ki ya da evlilikte olumsuzluklar ya ayacakları dü üncesine sahip olabildi i görülmü tür.

Tablo 2. *Katılımcıların E Seçiminde Etkili Olan Olumsuz nançlara Dair Sık Tekrarlanan Görü leri*

Etkili nançlar	Kadın f	Erkek f	Toplam f
Olumsuz örnekleri genelleme (geçmi ya antıları ve çevredeki olumsuzlukları örnekleri genelleme, güvensizlik vb.)	10	6	16
Kriterlerime uygun olmalı (Yüksek beklentiler, idealle tirme)	8	4	12
Mükemmeliyetçilik (kendine, ili kiye ya da partnere kar ı yüksek beklentiler)	6	3	9
Evlilik zordur	2	4	6

Tablo 2 incelendi inde, katılımcıların e seçiminde etkili olan sık tekrarlanan olumsuz inançları; olumsuz örnekleri genelleme ($f_{\text{Toplam}} = 16; f_{\text{Kadın}} = 10; f_{\text{Erkek}} = 6$), kriterlerime uygun olmalı ($f_{\text{Toplam}} = 12; f_{\text{Kadın}} = 8; f_{\text{Erkek}} = 4$), mükemmeliyetçilik ($f_{\text{Toplam}} = 9; f_{\text{Kadın}} = 6; f_{\text{Erkek}} = 3$) ve evlilik zordur ($f_{\text{Toplam}} = 6; f_{\text{Kadın}} = 2; f_{\text{Erkek}} = 4$) biçiminde sıraladıkları görülmektedir. Bunlarla birlikte, a ık olmalıyım ($f_{\text{Toplam}} = 5; f_{\text{Kadın}} = 3; f_{\text{Erkek}} = 2$), evlilik kar ılayamayaca ım kadar fazla sorumluluk içerebilir ($f_{\text{Toplam}} = 3; f_{\text{Kadın}} = 2; f_{\text{Erkek}} = 1$), ve ekonomik olarak güçlenmeliyim ($f_{\text{Toplam}} = 1; f_{\text{Kadın}} = 0; f_{\text{Erkek}} = 1$) inançları katılımcılar tarafından e seçiminde etkili oldu u ifade edilen di er olumsuz algıladıkları inançlardır. Cinsiyet bakımından ise kadınların çocuk sahibi olmalıyım ($f_{\text{Toplam}} = 5; f_{\text{Kadın}} = 4; f_{\text{Erkek}} = 1$), toplumun beklentilerini kar ılamalıyım ($f_{\text{Toplam}} = 4; f_{\text{Kadın}} = 4; f_{\text{Erkek}} = 0$) gibi inançlara erkeklere oranla daha fazla sahip oldu u görülrken, erkeklerin kadınlara oranla daha fazla ilk görü te etkilenilmeli ($f_{\text{Toplam}} = 5; f_{\text{Kadın}} = 1; f_{\text{Erkek}} = 4$) inancına sahip oldukları görülmü tür.

Katılımcılardan bazıları e seçiminde etkili oldu unu dü ündükleri olumsuz inançlara dikkat çekmi lerdir. Bazı katılımcılar, kendileri tarafından olu turulan kuralların e seçim süreçlerinde etkin oldu unu bildirmişlerdir. Bu kurallar ve olumsuz inançlar a a ıdaki biçimlerde örneklenerek ifade edilmiştir.

“Kafamda e adayına dair bir kurallar listesi var ve ne yapsam bu kuralların dı ına çıkamıyorum. Bu sıkı kural ve dü üncelerin beni olumsuz etkiledi ini dü ünüyorum.” K15 (Erkek).

“Çok fazla kriterim var. Mesela okudu u üniversiteye kadar bakıyorum. puçlarından tüme varıyorum. Giyim tarzına bakarım, mesle ine bakarım.” K10 (Kadın).

Çalı mada özellikle bazı kadın katılımcılar tarafından toplumsal beklentilerin etkisine dikkat çekilmiştir. Toplumsal beklentileri kar ılamaya dair inançların ki ilerinin e seçimini etkileyebildi i ifade edilmiştir. Bu toplumsal beklentileri bir kadın katılımcı a a ıdaki biçimde belirtmiştir.

“Akraba ziyaretlerinin hemen hemen hepsinde konu ee yok mu birine zamanı geldiye geliyor. Biraz mahalle baskısı var üzerimde. Bu da beni etkiliyor.” K4 (Kadın).

Çalı mada, katılımcıların e seçmelerini güçle tiren inançlardan birinin evlili in zor oldu una dair dü ünceler oldu u görülmü tür. Di er bir deyi le evlili in içerebilece i

güçlülere dair dü üncelerin e seçimlerini olumsuz biçimde etkileyebilece i ifade edilmi tir. Bazı katılımcılar bu dü üncelerini a a ıdaki biçimlerde dile getirmi tir.

“Evlenmek çok zor bir süreç dü üncesi e seçmemi ve evlilik sürecine girmemi oldukça zorla tırıyor.” K20 (Erkek).

“Bana ili kiler çok sorumluluk isteyen çok problemlı bir eymi gibi geliyor. Bu olumsuz dü üncelerim yüzünden denemekten hep korkuyorum.” K23 (Erkek).

“Fedakarlık istiyor evlenmek. Özellikle bir kadın olarak, bir de çalı ıyorsan. Evlenince sorumluluklarım iki üç katına çıkacak mesela.” K12 (Kadın).

Çalı mada ortaya çıkan bir di er inanç ise evlili e dair olumsuz örnekleri genellemenin e seçimini etkiledi idir. Katılımcılar çevrelerinde gördükleri olumsuz örneklerden yola çıkarak evlilik hakkında olumsuz yargılarda bulunabildiklerini belirtmi lerdir. Bir katılımcı olumsuz örnekleri genellemesini a a ıdaki biçimde ifade etmi tir.

“Çevremdeki evlilikler de beni çok etkiliyor. Hepsinin problemleri var, hepsi dert yanıyor. O beni olumsuz etkiliyor. Zaten genellemeye yatkınım.” K16 (Erkek).

E Seçiminde Etkili Olan Dokuz Tip Sınırlayıcı nanca Dair Görü ler

Katılımcılara Larson (1992) tarafından e seçiminde etkili oldu u belirtilen sınırlayıcı inançlar teker teker sorulup katılıp katılmadıklarını açıklamaları istendi inde bazı katılımcıların e seçimine dair sınırlayıcı inançlara çe itli biçimlerde katıldıkları görülmü tür (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların E Seçiminde Etkili Olan Sınırlayıcı nançlara Dair Görü leri

nançlar	Kadın	Erkek	Toplam
	f	f	f
Birlikte ya ama	7	7	14
Mükemmel e	5	4	9
Seçim yapmak kolaydır/ ans ve tesadüf	7	2	9
Çaba sarf etme	4	4	8
Mükemmel ben	3	4	7
Mükemmel ili ki	3	3	6
Tek ve yalnız	2	2	4
A k yeterlidir	2	1	3
Farklılıklar çeker	-	2	2

Tablo 3 incelendi inde, özellikle birlikte ya amanın ileriki evlili in ba arısını artıracı na dair inanç birçok katılımcı tarafından kabul görmü tür ($f_{\text{Toplam}} = 14$; $f_{\text{Kadın}} = 7$; $f_{\text{Erkek}} = 7$). Katılımcıların yaygın olarak sahip oldukları di er inançlar sırasıyla mükemmel e ($f_{\text{Toplam}} = 9$; $f_{\text{Kadın}} = 5$; $f_{\text{Erkek}} = 4$), seçim yapmak kolaydır (ans ve tesadüflerden etkilenir) ($f_{\text{Toplam}} = 9$; $f_{\text{Kadın}} = 7$; $f_{\text{Erkek}} = 2$), çaba sarf etmek e seçiminde önemlidir ($f_{\text{Toplam}} = 8$; $f_{\text{Kadın}} = 4$; $f_{\text{Erkek}} = 4$), evlenmek için mükemmel ve kendimden emin olmalıyım ($f_{\text{Toplam}} = 7$; $f_{\text{Kadın}} = 3$; $f_{\text{Erkek}} = 4$) ve evlenmek için mükemmel ili kim olmalı ($f_{\text{Toplam}} = 6$; $f_{\text{Kadın}} = 3$; $f_{\text{Erkek}} = 3$) inançlarıdır. Katılımcıların en az katıldı ı sınırlayıcı inançlar ise evlenece im ki i benden farklı özelliklere sahip olmalı ($f_{\text{Toplam}} = 2$; $f_{\text{Kadın}} = 0$; $f_{\text{Erkek}} = 2$), evlenmek için a k yeterlidir ($f_{\text{Toplam}} = 3$; $f_{\text{Kadın}} = 2$; $f_{\text{Erkek}} = 1$) ve dünyada evlenebilece im tek ve yalnız bir ki i vardır ($f_{\text{Toplam}} = 4$; $f_{\text{Kadın}} = 2$; $f_{\text{Erkek}} = 2$) inançlarıdır. Katılımcılardan bazılarının e seçiminde sınırlayıcı inançlara dair bazı görü leri a a ıdaki biçimlerde sunulmu tur.

“Bu i in çok ciddi bir i oldu unu dü ünüyorum. in ucunda çocuk yapıyorsun ve bir hayat payla ıyorsun. Evlenecek ki inin herkes için tek bir do ru ki i oldu unu dü ünüyorum.” K12 (Kadın).

“Ben bir kere evlenirim kafasıyla bakıyorum. Daha çok tek ve do ru bir ili ki oldu unu ve bunu bulmaya çalı tı ımı dü ünüyorum.” K2 (Kadın).

“Kar ımdaki mükemmel olursa ben evlenirim. Aradı ımı bulana kadar öyle bir i e girmek istemiyorum. Sanırım e seçimimin duygusal tarafını ihmal ediyorum. Bu beni olumsuz etkiliyor.” K10 (Kadın).

“E seçimimin ans ve kaderden etkilendi ini dü ünüyorum. Birazcık da i i kader kismete bırakmak insanı psikolojik olarak rahatlatıyor. Üzerinden bir yük alıyor.” K7 (Kadın).

“Tamamen kismet i i, olmayınca olmuyor. Bunun ans eseri olması mesela benim zoruma gidiyor. Haksızlık gibi geliyor bana. uan benim hayatımdaki tek eksik bu mesela. ansa ba lı olması üzücü bir durum.” K4 (Kadın).

“Birlikte ya amanın e seçimi için önemli oldu una inanıyorum. Öyle tabularım olmasa aslında bana göre bu çok önemli evlilikten önce olması gerekir.” K12 (Kadın).

“Evlenmeden aynı evde ya amak gerekti ine inanıyorum. Ke ke böyle bir toplumda ya amasaydık da bu kriter zorunlu bir kriter olsaydı. Sürpriz yumurtadan ne çıkarsa gibi geliyor bana birlikte ya amadan.” K22 (Erkek).

“Evlenece im ki i benden farklı biri olsun isterim. Mesela ben ani tepkiler verebiliyorum o daha ılımlı olsa çok sevinirim.” K18 (Erkek).

Sonuç, Tartı ma ve Öneriler

Çalı mada ilk olarak e seçimini etkileyen özelliklere dair katılımcıların görü lerine ba vurulmu tur. Bulgular ı ı nda e seçimini etkileyen özelliklerin *ki isel özellikler, de erler, çevrenin etkisi, çiftler arasındaki uyum, fiziksel çekicilik ve maddiyat* gibi özellikler oldu u ortaya konulmu tur. Bu bulgular Tüzemen ve Özda o lu'nun (2007) e seçiminde etkili oldu unu belirtti i ki isel özellikler, çevresel özellikler ve ikili ili kiler kategorileri ile benzerlik göstermektedir. Çalı mada e seçiminde önemi vurgulanan olumlu ki ilik özellikleri (Buss ve di ., 1990; Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Hatfield ve Sprecher, 1995; Usluo lu, Atıcı ve Vurgeç-Avcıbay, 2015), saygı, ileti im becerisi, dürüstlük (güvenilirlik), e itim düzeyi (Pınar, 2008; Skopek, Schulz ve Blossfeld, 2010; Tüzemen ve Özda o lu, 2007), zeka ve sa lık (Buss ve di ., 1990) gibi özellikler pek çok çalı manın bulguları ile tutarlılık göstermektedir (Bacanlı, 2001; Buss ve di ., 1990; Yıldırım, 2007). Özellikle e itimin önemli bir özellik olarak birçok katılımcı tarafından belirtilmesi çalı manın katılımcılarının lisansüstü e itim düzeyinde e itime önem veren bir grup olması ile açıklanabilir. Bunun yanında evrim kuramına göre iyi e itim almı olmanın iyi bir ebeveyn adayı olmak ve iyi kaynaklara sahip olmaya aday olmakla açıklanabilece i dü ünülmektedir.

De erler bakımından ise katılımcılar politik ve dini görü açısından benzer görü lere sahip olmanın büyük oranda e seçiminde önemli oldu unu vurgulamı lardır. Bu bulgu e seçiminde ideoloji ve dini görü açısından benzerli in istendik bir özellik olabilece ini belirten bir çok çalı manın sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Buss, 1985; Buss ve di ., 1990; Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Durmazkul, 1991; Usluo lu ve di ., 2015; Yıldırım, 2007). Çalı madaki bazı katılımcılar ailenin onayı, uyumu ve benzerli inin e seçimlerinde önemli oldu una alanyazınla uyumlu biçimde dikkat çekmi tir (Bozgeyikli ve Toprak, 2013; Tüzemen ve Özda o lu, 2007; Usluo lu ve di ., 2015). Bu bulguyu Türk toplumunun aile yapısı ile açıklamak mümkündür. Türk kültüründe bireyler ba ımsız fakat duygusal olarak aileye ba lı davranı lar göstermektedir (Ka itçıba ı ve Ataca, 2005). Bu durumun bireyin e seçim sürecinde de mutlaka etkili olaca ı dü ünülmektedir. Bunların yanında çalı mada alanyazınla tutarlı biçimde erkeklerin e seçiminde önemli düzeyde fiziksel çekicili e önem verdi i (Geher, 2013), kadınların ise ekonomik güç (Buss ve di ., 1990) ve sosyal statü (Bacanlı, 2001; Geher, 2013; Valentine ve Li, 2012) gibi özellikleri dikkate aldıkları görülmü tür. Evrimsel bakı açısından bu sonuçlar sürpriz de ildir. Günümüzde sosyal

statünün iyi kaynak sa lamanın bir habercisi oldu u (Geary, Vigil ve Byrd-Craven, 2004), fiziksel çekicili in ise üremek için sa lıklı genlerin habercisi oldu unu söylemek mümkündür (Buss, 1994; Buss, Shackelford, Kirkpatrick ve Larsen, 2001).

Çalı mada ikinci olarak ise e seçiminde etkili oldu u dü ünülen olumsuz inançlar ara tırılmı tır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda e seçiminde etkili oldu u dü ünülen en yaygın olumsuz algıladıkları inançların *romantik inançlar, evlili e dair olumsuz inançlar, olumsuz örnekleri genelleme, toplumsal ve kültürel inançlar, ve mükemmeliyetçilik* oldu u görülmü tür. Bireylerin genelde ya adıkları romantik duygulardan hareketle evlilik sürecine girdikleri bilinmektedir. Birçok çalı ma romantik inançların yeti kin bireylerde yaygın oldu unu belirtmi tir (Holmes, 2007; Lazarus, 2001; Medora, Larson, Hortaçsu ve Dave, 2002; Sprecher ve Metts, 1999). Ülkemizde ise doktora ö rencileri ile yapılan bir çalı mada e seçiminde en çok dikkate alınan özelli in sevgi oldu u bildirilmi tir (Tüzemen ve Özda o lu, 2007). Buss ve di erlerinin (1990) 37 farklı kültürde yürüttü ü çalı masında, bu çalı manın bulguları ile tutarlı olarak tüm kültürlerde her iki cinsiyetin de kar ılıklı çekimi ve a kı e seçiminde dikkate alınan özellikler olarak sıraladı ı bildirilmi tir. A k ve sevginin evlilikte önemli bir rolü olabilece i yadsınamayacak bir öneme sahipken, di er taraftan, romantik inançların ise her zaman i levsel olmadı ına, a kın iyi bir evlili i garanti edece i dü ünncesinin romantik mitlerden biri oldu una dikkat çekilmektedir (Ellis ve Bernard, 1985).

Bu çalı manın bir di er bulgusu, evlili e dair olumsuz inançların ve olumsuz örnekleri genellemenin e seçiminde etkili olabilece idir. Bu bulgu Pınar'ın (2008) bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Üniversite ö rencileri kendileri için evlili in sorumluluk alma (%94.2) ve monotonla ma (%25.7) gibi olumsuz algılanabilecek kavramlar oldu unu bildirmi lerdir. Beck'e göre (1989) geçmi ya antıların ve deneyimlerin bireyin ili kilerle ilgili dü üncelerini etkileyebilmektedir. Bireyler evlili e dair bir takım yüksek beklentiler ve mitlerle evlili e girmekte ve bu gerçekdı ı inançlar bireylerin hayal kırıklı ı ya amasına neden olabilmektedir (Larson, 2016). Çalı malar ili kiye dair gerçekçi olmayan inançların evlilik doyumunu (Lazarus, 2001) ve ili ki doyumunu (Stackert ve Bursik, 2003) olumsuz etkiledi ini bildirmektedir.

Çalı mada elde edilen bulgularda toplumsal ve kültürel inançlar teması altında, çocuk sahibi olmalıyım, toplumun evlili e ve e seçimine dair beklentilerini kar ılamalıyım, ekonomik olarak güçlenmeliyim gibi inançların önemine dikkat çekilmi tir. Bu bulgu Evrim kuramının e seçiminde önemini vurguladı ı üreme ve kadınların statü ve maddiyata de er verdi ine dair bulgularla örtü mektedir (Buss, 1989, 1994). Bununla birlikte toplumun

özellikle evlilik ya 1 konusunda kadından bir beklentiye sahip olması kadınlarda üremenin toplumsal önemi (Topdemir Koçyi it, 2012) ve kadınlarda üreme ya mının belli bir sınırı olması nedeniyle e seçiminde üremenin dikkate alınan bir özellik olması ile açıklanabilir.

Son olarak katılımcılar mükemmeliyetçili in e seçimlerini önemli biçimde etkiledi ini ortaya koymu lardır. Romantik ili kilerde idealle tirmenin alanyazında yaygın bir dü ünçe oldu u (Simpson, Fletcher ve Campbell, 2001) ve idealle gerçeklik arasındaki tutarlılık ne kadar fazla ise ili ki niteli inin daha yüksek algılandı ı belirtilmektedir (Fletcher, Simpson ve Thomas, 2000). Mükemmeliyetçili in ili kilere dair boyutunun yakın ili kilerde etkili bir kavram oldu u (Larson, 1992; Matte ve Lafontanie, 2012) ve bu kavramın romantik ili kilerde zayıf ili ki i leyi inin yordayıcısı oldu u bildirilmektedir (Haring, Hewitt ve Flett, 2003).

Çalı manın son kısmında ise, katılımcılara Larson (1992) tarafından belirtilen e seçiminde sınırlayıcı olarak tanımlanan inançlara katılıp katılmadıklarını belirtip nedenlerini açıklamaları istenmi tir. Katılımcılar çe itli düzeylerde birçok inanca katıldıklarını belirtirken, en yaygın olan inançların birlikte ya ama, mükemmel e , seçim yapmak ans ve tesadüflerden etkilenir, çaba sarf etmek e seçiminde önemlidir, evlenmek için mükemmel ili kim olmalı, evlenmek için mükemmel ve kendimden emin olmalıyım dü ünceleri oldu u görülmü tür. Çalı malar, birlikte ya amanın evlili e bir geçi süreci gibi de erlendirilebildi ini (Bramlett ve Mosher, 2002) fakat birlikte ya ayanların evli olanlara kıyasla daha dü ük ili ki kalitesine sahip oldu unu (Brown ve Booth, 1996) ve birlikte ya amanın ayrılıkla sonuçlanabildi ini (Bramlett ve Mosher, 2002) göstermektedir. Bununla birlikte, evlenmek için mükemmelli e (mükemmel e , ili ki, ben) yapılan vurgunun gerçekd ı inançlara dayandı ı belirtilmektedir (Larson, 1992). Mükemmeliyetçili in kararsızlıkla (Leong ve Chervinko, 1996) ve zayıf evlilik i leyi i ile ili kili oldu u bildirilmektedir (Haring ve di ., 2003). Romantik ili kilerde ans ve tesadüflerin rolüne dair inançların yaygın oldu u (Cobb ve di ., 2003; Larson, 1992), fakat ili kilerde kader anlayı mının ili ki i leyi i bakımından olumsuz sonuçlar do urabilece ine dikkat çekilmektedir (Knee, Nanayakkara, Vietor, Neighbors ve Patrick, 2001). Bunun yanında ki iler in e seçiminde çaba sarf etmenin önemine inandıklarını belirten çe itli çalı malar bulunmaktadır (Cobb ve di ., 2003; Larson, 1992; Priest, Burnett, Thompson, Vogel ve Schvaneveldt , 2009). Çalı manın bulgularında ortaya çıkan inançların kültürümüzde yapılan di er çalı malarla benzer oldu u görülmü tür (Cihan Güngör, Yılmaz ve Balcı Çelik, 2011; Yılmaz, Cihan Güngör ve Balcı Çelik, 2013).

Lisansüstü ö rencilerinin e seçiminde etkileyen ve sınırlandıran görü ve inançları belirlemeyi amaçlayan bu çalı ma, e seçiminde etkili olan özellik ve sınırlayıcı inançların anlaşılmasını sa lamak bakımından önem ta ımaktadır. Bu çalı manın bulguları sadece bir üniversitenin lisansüstü ö rencileri ile sınırlıdır. Çalı manın sonuçlarının daha geni kitleleri yansıtması için farklı e itim düzeyinden bireylerle gerçekleştirilmesi önemli olacaktır. Bu çalı madan elde edilen bulguların, bireylerin e seçim sürecinde etkili olan özellik ve gerçekdđ inançlarını ele almak noktasında üniversite ve aile danı ma merkezlerine katkı sunaca ı dü ünülmektedir. Çalı manın bulguları katılımcıların e seçiminde i levsel olmayan birtakım inançlara sahip olduklarını göstermiştir. leriki çalı malarda, bu inançların de i tirilip yerine e seçimine dair i levsel inançların yerle tirilmesini hedefleyen e itim ve grup programları geli tirilmesi önemlidir.

Kaynakça

- Bacanlı, H. (2001). E tercihleri. *Psikolojik Danı ma ve Rehberlik Dergisi*, 2(15), 7-16.
- Baucom, D. H. ve Epstein, N. (1990). *Cognitive-behavioral marital therapy*. New York: Brunner/Mazel.
- Beck, A. T. (1989). *Love is never enough*. London: Penguin.
- Benokraitis, N. V. (2014). *Marriages & Families: Changes, choices, and constraints* (8. Baskı.). Boston: Pearson.
- Bozgeyikli, H., ve Toprak, A. G. E. (2013). Üniversiteli gençlerin e seçim kriterlerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi. *Gençlik Ara tırmaları Dergisi*, 1(1), 68-87.
- Bramlett, M. D. ve Mosher, W. D. (2002). Cohabitation, marriage, divorce, and remarriage in the United States. *Vital Health Statistics*, 23(22), 1-32.
- Brown, S. L. ve Booth, A. (1996). Cohabitation versus marriage: A comparison of relationship quality. *Journal of Marriage and the Family*, 58(3), 668-678.
- Buss, D. M. (1985). Human mate selection: Opposites are sometimes said to attract, but in fact we are likely to marry someone who is similar to us in almost every variable. *American Scientist*, 73(1), 47-51.
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12(01), 1-14. doi: <http://dx.doi.org/10.1017/S0140525X00023992>
- Buss, D. M. (1994). The strategies of human mating. *American Scientist*, 82(3), 238-249.
- Buss, D. M., Abbott, M., Angleitner, A., Asherian, A., Biaggio, A., BlancoVillasenor, A., ...Yang, K. S. (1990). International preferences in selecting mates a study of 37 cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 21(1), 5-47. doi: 10.1177/0022022190211001
- Buss, D.M., Shackelford, T.K., Kirkpatrick, L.A.,ve Larsen, R. J. (2001). A half century of American mate preferences: The cultural evolution of values. *Journal of Marriage and the Family*, 63(2), 491-503.
- Cihan Güngör, H. , Yılmaz, M. ve Balcı Çelik, S. (2011). Romantizm ve e seçimi tutum ölçe inin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalı ması. *Türk Psikolojik Danı ma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 180-190.

- Cobb, N. P., Larson, J. H. ve Watson, W. L. (2003). Development of the attitudes about romance and mate selection scale. *Family Relations*, 52(3), 222-231.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. (2. Baskı.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Darwin, C. (2008). *On the origin of species*. Canada: Sterling Publishing.
- Durmazkul, A. (1991). *Cinsiyete göre üniversite örencilerinin e seçim tercihleri*. (Yayımlanmamı yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eagly, A. H., ve Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54(6), 408-423.
- Ellis, A. ve Bernard, M. E. (1985). *Clinical applications of Rational-Emotive Therapy*. New York: Plenum Press.
- Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A., ve Thomas, G. (2000). Ideals, perceptions, and evaluations in early relationship development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(6), 933-940. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.79.6.933>
- Geary, D. C., Vigil, J. ve Byrd-Craven, J. (2004). Evolution of human mate choice. *The Journal of Sex Research*, 41(1), 27-42.
- Geher, G. (2013). *Evolutionary psychology 101*. New York: Springer Publishing Company.
- Haring, M., Hewitt, P. L. ve Flett, G. L. (2003). Perfectionism, coping, and quality of intimate relationships. *Journal of Marriage and Family*, 65(1), 143-158.
- Hatfield, E. ve Sprecher, S. (1995). Men's and women's preferences in marital partners in the United States, Russia, and Japan. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 26(6), 728-750. doi: <https://doi.org/10.1177%2F002202219502600613>
- Holmes, B. M. (2007). In search of my "one-and-only": Romance-related media and beliefs in romantic relationship destiny. *The Electronic Journal of Communication*, 17(3/4), 1-29.
- Johnson, V. I. (2009). *The effects of intimate relationship education on relationship optimism and attitudes towards marriage*. (Yayımlanmamı doktora tezi). The University of Montana, United States of America.

- Ka itıçba ı, Ç. ve Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A threedecade portrait from Turkey. *Applied Psychology*, 54(3), 317-337. doi: 10.1111/j.1464-0597.2005.00213.x
- Kalkan, M. (2012). E seçim kuramları. çinde M. Kalkan ve Z. Hamamcı (Ed.), *Evlilik öncesi psikolojik danı ma*. (s. 21-40). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Knee, C. R., Nanayakkara, A., Vietor, N. A., Neighbors, C. ve Patrick, H. (2001). Implicit theories of relationships: Who cares if romantic partners are less than ideal?. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(7), 808-819.
- Knox, D. ve Schacht, C. (2008). *Choices in relationships: An introduction to marriage and the family*. Wadsworth: Cengage Learning.
- Larson, J. H. (1992). “You’re my one and only”: Premarital counseling for unrealistic beliefs about mate selection. *American Journal of Family Therapy*, 20(3), 242-253. doi: 10.1080/01926189208250893
- Larson, J. H. (2016). Myths about marriage. çinde G. R.Weeks, S. T.Fife ve C.M. Peterson (Ed.), *Techniques for the couple therapist: Essential interventions from the experts*. (s. 194-198). New York: Routledge.
- Larson, J. H. ve Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237. doi: 10.2307/585327
- Lazarus, A. A. (2001). *Marital myths revisited: A fresh look at two dozen mistaken beliefs about marriage*. California: Impact Publishers.
- LeCompte, M. D. ve Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52(1), 31-60.
- Leong, F. T. ve Chervinko, S. (1996). Construct validity of career indecision: Negative personality traits as predictors of career indecision. *Journal of Career Assessment*, 4(3), 315-329. doi: <https://doi.org/10.1177%2F106907279600400306>
- Levinger, G. (1976). A social psychological perspective on marital dissolution. *Journal of Social Issues*, 32(1), 21-47. doi: 10.1111/j.1540-4560.1976.tb02478.x
- Matte, M. ve Lafontaine, M. F. (2012). Assessment of romantic perfectionism: Psychometric properties of the romantic relationship perfectionism scale. *Measurement and*

- Evaluation in Counseling and Development*, 45(2), 113-132. doi: <https://doi.org/10.1177%2F0748175611429303>
- Maxwell, J. A. (2009). Designing a qualitative study. çinde L. Bickman ve D. J. Rog (Ed.), *The Sage handbook of applied social research methods* (2.Baskı, s. 214-253). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Medora, N. P., Larson, J. H., Hortaçsu, N. ve Dave, P. (2002). Perceived attitudes towards romanticism: A cross-cultural study of American, Asian-Indian, and Turkish young adults. *Journal of Comparative Family Studies*, 33(2), 155-178.
- Miller, G. (2000). *The mating mind: How sexual choice shaped the evolution of human nature*. New York: Anchor.
- Priest, J., Burnett, M., Thompson, R., Vogel, A. ve Schvaneveldt, P. L. (2009). Relationship dissolution and romance and mate selection myths. *Family Science Review*, 14, 48-57.
- Pınar, G. (2008). Üniversite son sınıf ö rencilerinin evlili e bakı açısı. *Aile ve Toplum*, 10(4), 49-60.
- Schellenberg, J. A. ve Bee, L. S. (1960). A re-examination of the theory of complementary needs in mate selection. *Marriage and Family Living*, 22(3), 227-232.
- Sharp, E. A. ve Ganong, L. H. (2000). Raising awareness about marital expectations: Are unrealistic beliefs changed by integrative teaching? *Family Relations*, 49(1), 71-76. doi: 10.1111/j.1741-3729.2000.00071.x
- Skopek, J., Schulz, F. ve Blossfeld, H. P. (2010). Who contacts whom? Educational homophily in online mate selection. *European Sociological Review*, 27(2), 180-195. doi:10.1093/esr/jcp06
- Simpson, J. A., Fletcher, G. J. ve Campbell, L. (2001). The structure and function of ideal standards in close relationships. çinde G. J. O. Fletcher ve M. S. Clark (Ed.), *Blackwell handbook of social psychology: Interpersonal processes*. (s. 86-106). Oxford: Blackwell Publishing.
- Sprecher, S. (1998). Social exchange theories and sexuality. *Journal of Sex Research*, 35(1), 32-43. doi: 10.1080/00224499809551915

- Sprecher, S. ve Metts, S. (1999). Romantic beliefs: Their influence on relationships and patterns of change over time. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16(6), 834-851. doi: 10.1177/0265407599166009
- Stackert, R. A. ve Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419-1429. doi: [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00124-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00124-1)
- Topdemir Koçyi it, O. (2012). nfertilite ve sosyo-kültürel etkileri. *nsan Bilim Dergisi*, 1(1), 27-38.
- Türkiye statistik Kurumu (2016). Haber bülteni: Evlenme ve bo anma istatistikleri 2016. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515> adresinden elde edildi.
- Tüzemen, A. ve Özda o lu, A. (2007). Doktora ö rencilerinin e seçiminde önem verdikleri kriterlerin analitik hiyerar i süreci yöntemi ile belirlenmesi. *ktisadi ve dari Bilimler Dergisi*, 21(1), 215-232.
- Usluo lu, F., Atıcı, M. ve Avcıbay, B. V. (2015). Women's opinions about mate choices: A qualitative study. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 1484-1502. doi: <http://dx.doi.org/10.14687/ijhs.v12i2.3359>
- Valentine, K. A., ve Li, N. P. (2012) Mate Selection. çinde V.S. Ramachandran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior*.(2. Baskı, s. 564-570). London: Elsevier.
- Yıldırım, . (2007). Üniversite ö rencilerinin e seçme kriterleri. *Türk Psikolojik Danı ma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 15-30.
- Yıldırım, A. ve im ek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel ara tırma yöntemleri*. (8. Baskı.). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, M., Cihan Güngör, H.. ve Balcı Çelik, S. (2013). Investigation romance and mate selection myths of university students. *International Journal of Social Science*, 3(2), 416-427.
- Wright, H. N. (1992). *Premarital counseling handbook*. Chicago: Moody Publishers.

Extended Abstract

The purpose of this study is to explore the characteristics and constraining beliefs that influence the graduate students' choice of mate. It is known that the mate selection is influenced by the ideas of the individuals as well as the characteristics that the person regarded. The negative beliefs about mate selection are described as problematic in terms of its possible negative effects in mate selection process (Larson, 1992).

A number of studies have been carried out on the characteristics of the mate in Turkey (e.g. Bacanlı, 2001; Yıldırım, 2007) but a limited number of studies have investigated constraining beliefs that are effective in choosing mates. There has not been a study investigating the characteristics and constraining beliefs which are effective in the selection of mates using qualitative research method in Turkish context. Taking all this into account, it is thought that the information obtained from this study is likely to contribute to individuals in the mate selection process and university counseling centers and family counseling centers while helping individuals in mate selection process.

The sample of this study was composed of 24 heterosexual graduate students, not engaged or married, who were studying at a state university. Fourteen of the students were female (58.3%) and 10 of them were male (41.7%) and their ages ranged from 23 to 32 years.

For data collection in this study, it was benefited from the interview of qualitative data collection methods. To analyze the data, content analysis method was performed. The transcriptions of the interviews were coded by two different coders in order to increase the reliability of the study. In the study, the deductive method was preferred to investigate the characteristics and negative beliefs affecting mate selection. In addition, the inductive method was used to investigate nine constraining beliefs in mate selection reported by Larson (1992).

Regarding the characteristics affecting the selection of mates in the study, it was observed that the characteristics such as personal characteristics, values, environment effect, harmony between couples, physical attractiveness, and materiality were important characteristics. The participating students noted that personal characteristics such as education, communication, personality, openness to learning and development, trustworthiness, respect, helpfulness, empathy, rationality, humor, intelligence, being strength, being clean, being cheerful, socializing, health and appreciation affect their partner choices. In connection with the environment effect, the participants pointed out the importance of family and friends. In terms of harmony between the couples, the participants stated the necessity of

paying attention on compatibility with the mate, having similar characteristics and being problem-solver/constructive in the relationship. In particular, male participants expressed that physical attractiveness was effective in the selection of mates, while some female participants stressed the importance of high level of status, occupation and earning, or materiality that is equivalent to theirs.

When asked about negative beliefs that were thought to be effective in the mate selection of participants, they pointed out them as romantic beliefs, negative beliefs about marriage, societal and cultural beliefs, perfectionism, and generalizing negative examples (previous experiences and observations in the environment). The negative beliefs that were effective in the mate choice of the participants; *potential mate should be in accordance with my criteria, I must fall in love, marriage is difficult, perfectionism, I should have children, attraction at the first side, I should meet expectations of society, marriage may have too much responsibilities, and I should economically develop.*

The constraining beliefs reported by Larson (1992) were asked one by one to the participants and when asked to explain whether they agreed with it or not, it was seen that participants agreed with constraining beliefs on the mate selection in various forms. Among these beliefs, *cohabitation, chance and coincidence (ease of effort) perfect partner* beliefs were mostly accepted by the participants.

The characteristics affecting mate selection of graduate students in this study are revealed as personal characteristics, values, environment effect, harmony between couples, physical attractiveness, and materiality. In this study, positive personality traits (Hatfield & Sprecher, 1995, Usluo lu et al., 2015), respect, communication skills, trustworthiness, and health (Buss et al., 1990) are the characteristics indicated as important characteristics in mate selection. At this point, these findings are consistent with the findings of many studies (Bacanlı, 2001, Buss et al., 1990, Yıldırım, 2007). In terms of values, having similar political and religious views in large scale has emphasis which is parallel to the results of some other studies (Buss et al., 1990, Durmazkul, 1991, Usluo lu et al., 2015). In addition to these, in the study, male participants emphasize the importance of physical attractiveness in the selection of the mate as consistent with extant literature (Geher, 2013) while the economic power (Buss, 1990) and social status (Bacanlı, 2001; Geher, 2013, Valentine & Li, 2012) are considered as important in mate selection by the female respondents.

In terms of negative beliefs, as parallel with the findings of this study, studies show that past experiences can affect the individual's perceptions of relationships (e.g. Beck, 1989). Many studies have shown that romantic beliefs are prevalent in adult individuals (Holmes, 2007, Lazarus, 2001, Medora et al., 2002, Sprecher & Metts, 1999). Also, the findings showed that perfectionism influences mate selection of participants. The idealization in romantic relations is a widespread idea in the literature (Simpson et al., 2001).

Last, the findings of the study revealed that individuals have some constraining beliefs about mate selection that have emerged in other studies conducted in our culture (Cihan Güngör et al., 2011; Yılmaz et al., 2013). The findings of this study are expected to contribute to university and family counseling centers. In future studies, it is important to develop training and group programs aiming changing these constraining beliefs.